

ODNOS CRKVE PREMA NEKRŠĆANSKIM RELIGIJAMA prema deklaraciji Nostra aetate od 28. X 1965.

Ova deklaracija II Vatikanskog Sabora jedan je od važnijih dokumenata. Za deklaraciju je glasovalo 2,221 glas a protiv nje 88 glasova. Proglašenje deklaracije bio je pravi izražaj mišljenja Crkve. U popratnom govoru Sv. O. Pavla VI istakao je kako se pomlađuje lice Crkve i ujedno izrazio nadu da će mnogi uvidjeti njezinu otkrivenu, nezastrtu ljepotu.

Isus Krist je "svjetlost istinita koja rasvjetljuje svakoga čovjeka koji dolazi na ovaj svijet," (Iv 1,9). U sv. Pismu također čitamo: "Bog želi da se svi ljudi spase i dođu u poznanje istine," (1 Tim 2, 4). S jedne strane stoji načelo: "Extra Ecclesiam nula salus," a s druge vidimo da postoje milijuni koji ne poznavaju Krista. S jedne strane Crkva se ukazuje ekskluzivnom a s druge čini se kao da sve uključuje. Sebe smatra malenim stadom (Lk 12, 32) a ipak je šira nego li to daju naslutiti njezine vidljive granice.

O onima što se nalaze „izvan“ Crkve 15 godina prije II Vatikanskog Sabora Charles Journet (sada kardinal) piše kako su i oni s Crkvom povezani na jedan skriveni i početnički način. Usprkos svojim zabludama oni „nisu odbili milost žive vjere koju im Bog pruža u skrovitosti njihovih srdaca, Bog koji hoće da se svi ljudi spase i dođu u poznanje istine. Crkva ih ne pozna po imenu a ipak osjeća njihovu bezbrojnu prisutnost oko sebe, i često puta, u tišini svoje molitve, ona sluša kako se u noći dižu nejasni zvukovi njihova hoda.“

Deklaracija Nostra aetate ima 3 dijela: 1. raspravlja o raznim religijama, 2. o Muslimanima, a 3. o Židovima. Ovdje imamo u vidu prva dva dijela deklaracije. O odnosu Crkve prema Židovima bit će govora drugom zgodom.

U predgovoru ove deklaracije ističe se kako su u naše doba ljudski rod sve više povezuje putem sve prisnijih odnosa među narodima. Već time se nameće pitanje kakav odnos treba da zauzme Crkva prema nekršćanskim religijama. Nastojeći po svojoj službi gajiti jedinstvo i ljubav među ljudima, i među narodima, Crkva ovdje ima u vidu prije svega ono što je zajedničko svim ljudima i što koristi njihovu zajedničkom življenju. Nikada, naime, nije bilo jasno kao dandanas da ljudski rod tvori jedno jedinstvo,

da članovi ljudskog roda ovise jedan o drugomu, da su povezani kako s obzirom na zlo tako i s obzirom na dobro. Oni će zajednički ili napredovati ili će zajednički propasti.

U deklaraciji se ne iznosi ništa o tom kako je Božja riječ doprla k onima koji su bili zvan kruga Božjeg općenja s Izraelom, koji su to bili ili koji se još narodi nalaze izvan opsega Evandjelja. Kako im je Bog govorio, odnosno kad im danas govori? Na ova pitanja deklaracija ne daje izravan odgovor. Napominje da iako se narodi razlikuju kulturom, običjima, naziranjima, mišljenjima i jezikom, ljudski je život posvuda jedan te isti. Na raznim kontinentima npr. temeljni problemi straha i nade, nemoći i jakosti jedva da se razlikuju.

Tu čitamo: „Ljudi od raznih religija očekuju odgovor na pitanje o tajnim zagonetkama ljudske opstojnosti koje nekoć kao i danas potresaju ljudskim srcima u dubini: Što je čovjek? Koji je smisao i cilj našega života? Što je dobro a što grijeh? Koji je izvor boli i kakav smisao one imaju? Kojim se putem stiže do blaženstva? Šta je to smrt, sud i naplata poslije smrti? Što znači ono posljednje, neizrecivo otajstvo koje obuhvata našu egzistenciju, koje nam je porijeklo i kamo mi težimo?“ (Nostra aetate, br. 1).

Deklaracija potom iznosi da se od početka pa do danas kod raznih poganskih naroda nalazi neko shvaćanje one tajanstvene sile koja je prisutna toku stvari i događajima ljudskog života, čak da se kod njih nalazi ponekad priznavanje vrhovnog bića ili još više Oca. To shvaćanje i priznanje njihov život povezuje prisnom vezom s religioznim osjećajima. Poslije onoga što je rečeno s obzirom na poganske religije u deklaraciji su spomenute dvije velike svjetske religije: Hinduizam i Budizam. „Religije povezane s napretkom kulture profinjenijim vezama i izobraženijim jezikom nastoje dati odgovor na ista pitanja. Tako u Hinduizmu ljudi istražuju božansko otajstvo i izražavaju neiscrpnom plodnošću mitova i oštroumnim pokušajima filozofije, a također oslobođenje od tjeskoba našega života traže ili po oblicima asketskog života ili dubokom meditacijom, ili utječući se Bogu s ljubavlju i pouzdanjem. U Budizmu prema njegovim raznim oblicima priznaje se korijenska nedostatnost ovoga promjenljivog svijeta i poučava put kojim će ljudi, pobožnim i pouzdanim duhom, ili postići stanje savršenog oslobođenja, te ili vlastitim pokušajima ili oslanjajući se na višnju pomoć stići do najvišeg prosvijetljenja“ (br. 2).

Ovdje moramo dobro razlikovati čovjekov pokušaj od Božjeg objavljivanja. Čovjek je tokom povijesti često pokušavao doprijeti k Bogu putovima koje ne odobrava ni samo Sv. Pismo: Bog može biti i djelo čovjekovih ruku. To zorno pokazuje Mudr gl. 11, posebno od r. 11 dalje. S obzirom na spoznaju svijeta i čovjeka, čovjek ima inicijativu i nastupa kao sudac. S obzirom na pravu spoznaju Boga čovjek nije ni inicijator ni sudac. Bog je onaj koji traži čovjeka tokom povijesti, onako kako je u početku potražio Adama i uputio mu riječi: „Adame gdje si?“ (Post 3, 9). U punini vremena Bog se utjelovio i pokazao se kao pastir koji traži izgublenu ovcu ili kao žena što traži izgubljeni novčić (Mt. 18, 12; Lk 15, 8).

Nije značajno toliko to što ljudi misle i što oni iščekuju od Boga koliko to što Bog traži od njih. S druge opet strane od velike su važnosti religiozna nastojanja, pa i onda kad su zasjenjena sebičnošću, ohološću ili drugim manama; milost djeluje i u tim slučajevima. Šetajući starom Atenom sv. Pavao je zapazio oltar koji nosi natpis: nepoznatomu bogu (theo agnosto možda bolje prevesti: bogu koji je nepoznat). Apostol je već imao temelj na koji će nadovezivati svoju pripovijed: „Ono što vi ne znajući štujete, to ću vam ja propovijedati“ (De ap 17, 23).

Justin, mučenik (oko 100—165) u vezi s tim veli da je Krist „Logos (Riječ) u kojemu učestvuje sav ljudski rod.“ Stoga su prema njemu Sokrat ili Heraklit kao ljudi koji su živjeli suglasno s Logosom, tj. prema uputama razuma bili zaista kršćani, iako su ih smatrali bezbošcima (atheoi).¹⁾ Navodeći krepostan život, što su ga provodili Stoici, Justin rado priznaje da su oni postigli neki stupanj istine i dobrote „zbog sjemena Logosa koje je zasijano u srca ljudima.“²⁾ Kršćani, prema njemu, imaju povlasticu da žive ne samo od jednog sjemena Logosa, nego od čitavoga Logosa koji je Krist.³⁾ Justin dobro razlikuje: „nekoliko logosa Božjih“ po-

¹⁾ »Et quia cum Logo vixerunt, christiani sunt, etsi athei habiti sunt... Qui vero cum Logo vixerunt et vivunt, Christiani sunt et impavidi et intrepidi.« Apol. I, 46; PG 6, 397.

²⁾ »... propter semen Logi omni generi hominum insitum.« Apol. II, 8; PG, 457.

³⁾ »... qui non secundum partem logi spermatici, sed secundum totius Logi, hoc est Christi, cognitionem et visionem student...« Ib.

sutih po zemlji i velikog Logosa (Riječi). Zvuk tog Logosa čuo se u Izraelu u raznim vremenima i na razne načine (Hebr 1, 1), a kad je došla punina vremena (Ef 1, 10), Logos se utjelovio, pokazao se na djelomično nego osobno u Isusu Kristu. Njegova poruka, jednom izgovorena, ne će nikada biti opozvana. Ta će se poruka izgovarati na „krovovima kuća“ (Mt. 10, 27), dok sasvim ne obuhvati krug zemaljski. Justin ljudski rod ne dijeli nego povezuje u jedno jedinstvo pred Bogom.

Ovo razlikovanje kao da ima u vidu i deklaracija Nostra aetate. „Crkva Katolička u ovim religijama (Hinduizmu i Budizmu i drugima) ne prezire ništa što je istinito i sveto. Ona motri s iskrenom pažnjom one načine djelovanja i življenja, one zapovijedi i nauke, koje iako se u mnogočemu razlikuju od onih što ih ona drži i izlaže, često održavanju zraku one Istine (radium illius Veritatis), koja obasjava svakoga čovjeka“ (br. 2). Tim se ponavlja ono što je istakla već dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen gentium, br. 17. Krist se i ovdje proglašuje kao „put, istina i život“ (Iv 14, 6), u kojemu ljudi mogu naći puninu religioznog života i u kojemu je Bog sve pomirio sa sobom (2 Kor 5, 18—19).

Može se prigovoriti: Apostolsko doba govori o „Bogu koji je poznat“, o „sjemenu Logosa“ slično kao što i II Vat. Sabor govori o „zraci Istine koja prosvjetljuje sve ljude“. A pogledamo li unatrag, kako je moguće da su ti uvidi bili nepoznati? Kako je moguće da su kršćani nekih predašnjih stoljeća smatrali one koji nisu upoznali Krista, sasvim odbačenima?

Valja znati da je srednjevjekovni čovjek imao istančan osjećaj za objektivnu istinu. Uzvišenost istine njemu je bila sasvim očita; znao je da su zahtjevi istine bezuvjetni i da je čovjekova pamet stvorena za istinu. Naš je vijek međutim otkrio čovjekovu subjektivnu stranu. Čovjek je, naime, i u pronalaženju istine ovisan o tisuću nutarnjih i izvanjskih sila. Iako on hodočasti prema vječnosti (G. Marcel bi kazao: ne govorimo kao srednjevjekovni čovjek, zaslijepljen velikom svjetlošću da se svi koji ne dijele naše vjersko uvjerenje opiru Bogu, kao ni to da je na njima krivnja što ne prihvaćaju cjelovitu kršćansku objavu. Kao da oni navodno neće. Ovakvo mišljenje nalik je nekom monopoliziranju spasenja. Deklaracija Nostra aetate pokazuje pravilan stav.

Kao kršćani moramo biti puni strahopoštovanja pred misterijem beskonačnosti Boga koji poštiva ograničenost svoga stvora. Posebna je milost našega doba da ni jedna od od razlika ili nastranosti među ljudima ne može uništiti naše uvjerenje u pobjedu Božjeg spastičeskog nacrtu. Uvjerenje da će taj nacrt biti izveden, u svim vremenima je bila jakost kršćana. Božja spasiteljska volja krči put kroz ljudske razdore i sada. Tu mi ne smijemo biti ni „objektivistički“ ni „subjektivistički“. Moramo se kloniti tih dviju skrajnosti. Obadvije skrajnosti su kadre u društvo unijeti opustošenja. Prva skrajnost može dovesti do progona, a druga do haosa. Prva čovjeka može učiniti nemilosrdnim a druga beskičmenjakom. Objektivnost i subjektivnost mi kao kršćani moramo stavljati jednu pored druge, kao polove koji traže sjedinjenje.

Sjetimo se samo kako su neke udaljene zemlje bile nepristupačne i neprodorne. Njihove kulture donedavna bile su smatrane zagonetnima, a njihova vjerovanja bila proglašavana praznovjermem ili paklenom zloćom. Ti su ljudi bili osuđivani na pakao. Kad su sporadički, utisci i nepravilni pojmovi kršćanskog Zapada ustupili mjesto pronalascima učenjaka, suočilo se s fantastičnim teorijama, svjesno ili nesvjesno označenima da zauvijek dokrajče isključivost kršćanstva. Međutim daleko od toga da bi smanjivalo Kristov apsolutni zahtjev, otkriće nekoć nepoznatih oblika života učinilo je da bolje shvatimo njegovu suverenost. Postali smo sposobni da u nekim urođeničkim religijama vidimo zrake trajnog Sunca, čak dotle da njihova naziranja i iščekivanja dovedemo u vezu s porukom i nadom Evandjelja. Prizovimo u pamet kako je u prosincu 1954. sv. O. Pavao VI pred skupinom nekršćana recitirao molitvu, napisanu nekoliko stoljeća prije Krsita. U njoj je on vidio rijedak izražaj čovjekove težnje za Bogom, molitvu ispunjenu duhom Adventa, nekom vrsti litanija za naše doba:

„Od nestvarnog vodi me k stvarnomu,
Od tame vodi me k svjetlu,
Od smrti vodi me u besmrtnost.“

(The Brihadavanyaka Upanishad, 1, 3)

Valja priznati da su čovjeka njegova težnja za spasenjem i za preporođenjem počesto zavele na stramputicu i da je on vršio opake i ponekad sotonske obrede. No uz ove nastranosti kod čovjeka su postojali i istinski i pozitivni potezi. Jedan takav potez vidimo kod primitivaca npr. kad

prolijeva svoju krv. Tamni oblaci na obzorju i tutnjava gromova potsjećaju ga na užitak što ga je imao motreći smrtnu borbu dviju životinja; bojeći se da je kazna na vratima, on sam sebi reže meso da prikaže toplu krv kao zadovoljštinu za svoj grijeh. Njegovi pojmovi o bogu i vremenu mogu biti primitivni, no njegov vjerski nagon ima duboko korijenje. I to je tipično za religiozne ljude izvan kršćanske putanje.

Hodeći prema vrelu svega bitka ti ljudi često posrću. No i kad oni posrću, podržava ih ruka živoga Boga. Kad god oni nađu ma i djelomičnu istinu, njihov je nalaz dar Duha. Kad god se oni bore za dobro, Bog im je naklon. U nastojanju da shvate otajstvo ljubavi i patnje, oni nisu bez Krista. Niti su oni bez milosti. A gdje se nalazi mlost, tu Crkva već baca sidro. Prvi dio deklaracije Nostra aetate u tom bismo smislu mogli nazvati hvalospjevom milosti koja je posvuda na djelu.

Ne ulazeći potanje u pitanje što kod religioznih ljudi izvan kršćanstva znači ime bog kao ni u druge pojedinosti nekršćanskih religija donosimo nekoliko primjera njihove pobožnosti. Govore ljudi i žene, od primitivaca pa do onih civiliziranih.

Poglavica kod Pigmejaca kaže.

„Mi smo rođeni kao zvijeri.

Kad dolazimo na svijet, stvoritelj gleda na nas

A mi na njega, licem okrenutim prema njemu.“

Nekoliko dana poslije djetetova krštenja drži se svečanost na kojoj Pigmejci ekvatorijalnih šuma pjevaju:

„Tebi stvoritelju, tebi svemogućí

Prinosim ovu novu biljku,

Novi plod na starom stablu,

Ti si gospodar a mi djeca tvoja.“

Kod poganskih Gala, Hamitskih plemena istočne Afrike prinosi se ova večernja molitva.

„O bože! Dao si da ovaj dan provedem u miru,

Da da i noć provedem u miru.

Ti, gospodar, nemaš drugog gospodara iznad sebe.

Nema snage osim u tebi.

Ti si jedini bez duga.

U tvojoj ruci provodim dan,

U tvojoj ruci provodim noć.

Ti si mi majka, ti si mi otac.“

Negrili, iako ne znaju u čemu stoji blaženstvo duša poslije mrti, ipak znaju da u blizini Kwuma ne će biti dvaju bičeva ove zemlje: studeni i glada. Stići u to blaženstvo može se jedino pomoću višnjeg suca.

Jedna pjesma ovako riše sudbinu duša, sabranih na vratima jaza:

„One iščekuju onoga koji mora doći,
Onoga koji mora doći, koji će reći:
Ovoj: Dođi! a onoj: Odlazi!
I Kwum će biti kod svoje djece.
I to je svršetak.“

U 3 st. pr. Krista stoički vođa Kleant složio je himan, vjerojatno najljepši u grčkom jeziku:

„Naslavniji od besmrtnika, Zeuse svemoćni,
Začetniče prirode, nazvan imenima mnogim,
Tvoj zakon svime ravna; i glas svjeta neka ti kliče,
Jer od teb esmo rođeni, i jedini od svih stvari
Na zemlji što se kreću, mi smo stvoreni na sliku božju.
Stog ću te slaviti, uvijek pjevajuć o tvojoj moći
Kojom se podržava sav prazni nebeski svod
i kojom se on vodi na svome putu oko ove zemlje.“

Mnogo ranije, oko 900. pr. Kr. sveta pjesnikinja Tamila u Južnoj Indiji pjevala je:

„Tebi pripada sva moja ljubav, od dana kad disat počeh i živjet,
Od dana u koji prva se riječ izvi s usana mojih.“

Prelazeći odulje vremensko razdoblje, najdublji stupanj u religioznom razvoju Indije je bhakti, ljubavno predavanje, poklon i sjedinjenje s bogom. Tako kod neizobraženog tkalca Kabira (1440—1518) čitamo:

„Kad dođoh od moga ljubljenog,
Moje je srce puno bijede.
Nisam imao utjehe po danu ni sna u noći.
Kome da izdajem svoju bol?
Tko osjeti i samo jednu zraku velike Ljubavi,
Spašen je on, s Bogom je taj.“

Drugi bhakti pjesnik Tukaram (1608—1649) pjeva:

„Ti, ti si jedini, o Bože,
Za kojim žudi moja duša:
Ne tražim blistavo nebo
Niti da bez dna uronim u beskrajno:
Život na ovom svijetu smrti je dobar, to je sve što
trebam,

Jer imam tebe:

Svi će ljudi to upoznati, gospodine —

Ja sam tvoj sluga, tebe ja ljubim, tebi se klanjam.“

R. Tagore (1941) na pogled rascvjetale grane pjeva:

„Pridrži je na mojem čelu, i privini na moje srce,
tog glasnika vječne ljubavi!

Mi ovdje živimo u progonstvu na jednoj obali života,
okruženi napastima.

Na to dolazi s druge obale ova rasvjetala grana
sa svojom porukom i u uho nam šapće: Evo me.

On me je poslao!

On, čija je duša ljubav.

On hoće da te privine na svoje srce,

jer ovaj svijet prividnosti ne će te vječno držati

zarobljenim.“

Govoreći o tom tko sve spada na Božji narod dogmat-
ska konstitucija *Lumen gentium*, br. 16 izjavljuje da Božja
spasiteljska volja obuhvata i one „koji priznavaju Stvori-
telja, među kojima u prvom redu Muslimane, koji ispovi-
jedajući da drže Abrahamovu vjeru klanjaju se s nama jed-
nomu, milosrdnomu Bogu koji će suditi ljude na sudnji
dan.“ U deklaraciji *Nostra aetate*, br. 3 čitamo još izrazitiji
stav prema onima koji su islamske vjeroispovijesti: „Crkva
gleda s poštovanjem Muslimane koji se klanjaju jednomu
Bogu, živomu i postojećemu milosrdnomu i svemogućemu,
Stvoritelju neba i zemlje, koji je govorio ljudima, čijim se
i tajnim odlukama svom dušom nastoje podložiti onako ka-
ko se Bogu podložio Abraham na kojega se islamska vjera
rado pozivlje. Oni štiju i Isusa, kojega dakako ne prizna-
vaju Bogom, kao proroka i časte njegovu djevičansku Maj-
ku i ponekad je također pobožno zazivlju. Povrh toga išče-
kuju dan suda u koji će Bog sve ljude, kad uskrsnu, nagra-
diti. Stoga cijene moralni život i štiju Boga najviše moli-
tvom, milostinjom i postom.

A ako su tokom stoljeća između kršćana i muslimana
izbijali razdori i neprijateljstva, Sveti Sabor sve potiče ne-
ka se zaboravi prošlost i neka se iskreno vježbaju u među-
sobnom sporazumijevanju i neka zajednički štite i promiču
socijalnu pravdu moralna dobra kao i mir i slogu za sve
ljude.“

U vezi s navednim stavom Crkve prema članovima islamske vjeroispovijesti navest ćemo nekoliko primjera religioznog izražavanja duhovnih ljudi Islama. Jednom Sufi-ju (sufizam predstavljaju islamski askete odjeveni u priprosto odijelo od vune) iz 9 st. pripisuje se molitva:

„O moj Bože, javno te zovem kako se zove gospodar, a privatno onako kako se zove druga bića.

Javno ja velim: „O Bože moj“,

a privatno: „O ljubljeni moj.“

Perzijski sufi Baba Tahir ispovijeda:

„O Bože, moje srce gine,

Ja tugujem s njegove boli.

Cini se da je ona bez kraja.

Ako si milostiv,

Uzmi ti srce moje.“

Dželladdin Rumi, perzijski pjesnik i mistik (1207—1273) u pjesmi Božji čovjek ovako se izražava:

„Božji čovjek zvijezda, mjeseca je sjaj.

Božji čovjek sunca žar će na nas lit.

Božji čovjek sve zna, njim govori Bog.

Božji čovjek ne će bezbroj knjiga štit.

Božji čovjek uvijek nevin je i prav,

Božji čovjek vjerom vijek je obaviti.

Božji čovjek posta iz ništa, bi sve.

Božji čovjek pravde vječni nam je štit.“

(Prijevod Ježića)

Ova vjerska svjedočanstva iz raznih zemalja i raznih vremena nisu ljudsko djelo. Do tih visina čovjek se sam po sebi, bez ičije pomoći, ne može vinuti. Iako su njegovi putovi skriveni, Bog djeluje i izvan biblijske objave, jer želi da se svi ljudi spase i dođu do poznanja istine (1 Tim 2, 4). Izvan sumnje je, da je u nekršćanskim religijama istina često pomiješana sa zabludom, moralna čistoća s nastranošću. No s druge strane treba reći da Bog ne zazire od svih njihovih vjerskih članaka i obreda. Bog može koješta ili mnogo toga upotrebiti za duhovno dobro onih koji po njima žive. Budući da oni nisu izrasli na izabranom tlu što ga je on stoljećima obrađivao do dolaska Kristova, nekima se može činiti, da ta vjerovanja i obredi, uza svu svoju ljepotu, nisu od trajne vrijednosti. Jer po riječima sv. Petra nema drugog imena pod nebom, danog ljudima, osim imena Isusova, i jedino je u njemu spasenje (Dj ap 4, 12). Ne želeći izmijeniti ni slove iz deklaracije Nostra aetate, možemo

reći da ljudi i žene izvan kršćanskog tla, ikakve njegove nevidljive pomoći. Znao to primalac ili ne, svaka se milost povezuje s brdašcem Kristova raspinjanja i s vrtom Kristova uskrsnuća. Svaka je milost na koncu milost Kristova. Gdje god netko dobiva spasenje, to se spasenje dijeli u Kristovo ime.

Sv. Augustin lijepo kaže: »Oni koji su pod utjecajem pomoći milosti započeli dobro te ustraju u dobru, a da ih pri tom na zemaljskom hodočašću ne vodi oholost ili častohleplje, — Bog ne dopušta da se izgube u Babelu, i oni su određeni da postanu građani nebeskog Jeruzalema.« Prema K. Adam (1966): »Posvuda gdje se probudi savjest, gdje čovjek otvori svoje oči da vidi Boga i njegovu svetu volju, Kristova milost posreduje i u dušu polaže klicu novoga nadnaravnoga života.«

U vezi s tim pitanjem O. Prohaszka izražava se ovako: »Kako prije Krista tako i poslije Krista nema ni jednog jedinog čovjeka — bio on poganin, židov ili nevjernik — u čijoj duši ne bi djelovao Duh Sveti, kojega on ne bi poticao i pokretao da u njemu nastane bolje, bogoliki čovjek.« A evo kako misli Solovjev: »Susret ljudskog srca s Božjom milošću koja ga traži može se desiti daleko od izravne linije svijesti; no ma gdje se desio taj susret, samo po njemu mi dobivamo pravu slobodu« (Duhovni temelji života, dio I, gl. II). On ovdje pretpostavlja nedostatnu spoznaju u pravom Bogu.

Misijske zemlje, prema tomu, nisu samo tamni predjeli smrti (Mt 4, 16), nisu samo zemlja tmine i grijeha, ni praznine koje žude da budu ispunjene. One su već zasijane. Međutim, često malene sjemenke istine treba da budu oslobođenje od pogibeljnih naslaga, treba da budu zalivene i očišćene, treba da budu privedene do potpunog cvata. Bez Evandjelja ni jedan narod ne može stići k jedinom cilju koji mu je postavljen. S Evandjeljem, naprotiv, providonosna priprava naroda postizava svoj vrhunac. Tada narodni originalni doprinos i blago postaju posjedom čitave Crkve a tim ujedno i istinski hlalospjev Bogu. Ovu je misao zgodno izrazila pjesnikinja Gertrud von le Fort:

»Gle u meni kleče narodi, koji već davno postoje
i iz moje duše sjaju prema Vječnomu mnogi pogani.
Bila sam potajno u hramovima njihovih bogova,
bila sam nerazgovijetna u izrekama svih njihovih
mudraca.

Bila sam na tornjevima njihovih zvjezdarnica.
Bila sam kod samotnih žena, na koje se spuštao Duh.
Bila sam čežnja svih vremena.
Bila sam svjetlo svih vremena, ja sam punina
vremena.

Ja sam njihova velika zajednica.
Ja sam njihovo vječno jedinstvo.
Ja sam staza svih staza,
na mene smjeraju tisućljeća na svom putu prema
Bogu.«
(Hymnen an die Kirche)

Završit ćemo riječima Otta Karrera koji ovako predstavlja odnos katolika prema članovima nekršćanskih religija: »Ako ljubim nekoga čovjeka, kako sam dužan kao kršćanin, to ne znači da sam indiferentan prema njegovu religioznom uvjerenju, ali ga također ne smijem tjerati na svoju vjeru. Ja cijenim njegovo uvjerenje a da se ne slažem s onim u čemu se ono od mogega razlikuje, i ljubim ono katoličko što ga nesvjesno u sebi ima, po čemu ono zaslužuje da ga cijenim. Mogu poštivati također mjesta gdje se vježba njegova vjera i pobožnost, gdje se, dosljedno, osjećam u zajednici s religioznim ljudima.«

o. Franjo CAREV

PRETVARANJE KRŠĆANSTVA U PRIČU

Dok sam u mladosti bio kateheta na nižoj gimnaziji u Klanjcu, u razgovoru s nastavnim osobljem jedna mi je nastavnica rekla: — Lako vama katehetama. Vi samo ispričate kakvu pripovijest pa ste gotovi.

Ta mi se riječ usjekla duboko u pamet jer me je bila pogodila do u dna srca. — Mi katehete nijesmo drugo nego pripovijedaši pripovijesti. Naš je vjeronauk samo jedna pripovijest. Drugim riječima: kršćanstvo je pripovijest. Kršćanstvo je samo priča.

Razumijem da je tako mogla misliti jedna nastavnica koja je bila daleko od vjere i od kršćanstva. Ali da tako misle i svećenici, vjesnici kršćanstva — to mi ipak ne ide u glavu. Ili ako tako i ne misle, ako se po tome načelu ravnaju. Ništa nije žalosnije, nego kad propovjednici pretvaraju kršćanstvo samo u jednu priču.